

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol. 12, No. 3, 2017, pp. 475 - 490

O J E D

An Online Journal
of Education

<http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

TEACHING MODELS USING COMMUNITY-BASED LEARNING IN LOCAL PRODUCTS DESIGN

COURSE FOR UNDERGRADUATE STUDENTS

นางสาวปิยะทิพย์ สุริยันต์ *

Piyathip Suriyan

ดร.อินทิรา พรหมพันธุ์ **

Intira Phrompan, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน 2) พัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน 3) ผู้นำชุมชนที่มีส่วนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการสอน 4) ผู้เรียนในรายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบบันทึกภาคสนาม สำหรับการพัฒนาแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนออกแบบผลิตภัณฑ์ ตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นและพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลจากการศึกษารูปแบบการสอน ตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ผู้นำชุมชน และนักศึกษาที่ลงเรียนรายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน รวมทั้งการลงพื้นที่สังเกตการณ์สอน พบว่า รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ควรมีการกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจน คัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพ มีระยะเวลาที่เหมาะสมในการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน 2) ผลการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนพบว่า รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน สามารถส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะการวิเคราะห์เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของชุมชน เข้าใจบริบทของชุมชนมากยิ่งขึ้น และสามารถต่อยอดการทำงานออกแบบของตนเองได้

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: piyathip.tawan@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: intira.p@chula.ac.th

ISSN1905-4491

Abstract

The purposes of this research were to 1) study teaching model using community based learning in local product design course 2) develop the teaching model using community based learning in local product design course. Purposive sampling is applied with 4 groups of sample, including; 1) teaching specialists in Local product design 2) designer specialists in community product design 3) community leaders and 4) students in local product design course. This research uses questionnaire, observation form and field record as tool for data collecting. For the development of teaching model using community based learning, three experts in teaching of product design have commented and improved the teaching model using community based learning in local product design course.

The results were 1) the studying teaching model from interviewing of teaching specialists, product designer specialists, community leaders and students who enroll in local product design course including the data from field observation shown that the purpose of the teaching model using community based learning should be clearly determined, select potential community and give appropriate period of time to learn with community; 2) the developing of the teaching model from comments of teaching experts shown that teaching model can encourage student's skills in identity analysis, identity of community, understanding more about context of community and can further develop their own design.

คำสำคัญ: รูปแบบการสอน / การออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น / แนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน

KEYWORDS: TEACHING MODELS / LOCAL PRODUCTS DESIGN / COMMUNITY-BASED LEARNING

บทนำ

รายวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นในระดับปริญญาตรีหรือบางสถาบันการศึกษาเรียกว่าออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เป็นรายวิชาที่เน้นการใช้วัสดุท้องถิ่น เพื่อประยุกต์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยอาศัยความรู้ ภูมิปัญญา และความชำนาญคนในท้องถิ่น ให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ที่ต้องการสร้างภูมิคุ้มกันที่มีประสิทธิภาพให้สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วที่ผ่านมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการใช้แนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และการใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีร่วมกับภูมิปัญญาของคนไทยจนก่อให้เกิดนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย และเป็นเอกลักษณ์มากขึ้น การสร้างสังคมความรู้และสังคมภูมิปัญญา คือแนวทางสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ แต่สังคมภูมิปัญญาและสังคมความรู้ที่แท้จริงควรมาจากฐานรากของสังคม และการพัฒนาอย่างบูรณาการต้องเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง เพราะชุมชนคือฐานรากของประเทศ ถ้าชุมชนทั้งหมดเข้มแข็งทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การศึกษา ประชาธิปไตย ประเทศไทยก็จะมั่นคง (ประเวศ วะสี 2555)

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (Community Based Learning CBL) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสถานการณ์จริงของชุมชน เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ในการเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีกับความเป็นจริงหรือเรียนรู้จากชุมชน ในการนำทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงหรือการปฏิบัติงานในชุมชนการเข้าถึงปัญหา การแก้ปัญหาชุมชน เดวิส เมอร์ริديث (Davis Meredith, 1999) กล่าวว่า การเรียนการสอนทางด้านการออกแบบ เพื่อให้ผู้เรียนเตรียมตัวรับกับศตวรรษที่ 21 ผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ในด้านของความรู้ และทักษะ ตามความต้องการของผู้เรียนเองรวมทั้งความต้องการของสังคม

สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Environment) ควรมีลักษณะดังนี้ (1) สร้างสรรค์แนวปฏิบัติทางการเรียน การรับการสนับสนุนจากบุคลากรและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อหนุน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผล (2) สนับสนุนทางวิชาชีพแก่ชุมชนทั้งในด้านการให้การศึกษา การมีส่วนร่วม การแบ่งปันสิ่งปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างกันรวมทั้งการบูรณาการหลอมรวมทักษะหลากหลายสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน (3) สร้างผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติจริงตามบริบท โดยเฉพาะการเรียนแบบโครงงาน (4) สร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี เครื่องมือหรือแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (5) ออกแบบระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมทั้งการเรียนเป็นกลุ่มหรือการเรียนรายบุคคล และ (6) นำไปสู่การพัฒนาและขยายผลสู่ชุมชนทั้งในรูปแบบการเผชิญหน้าหรือระบบออนไลน์

รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชนในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์มีการจัดการเรียนการสอนหลายรูปแบบ แบ่งได้ตามบริบทและสังคมในสถานที่การจัดการเรียนการสอนนั้น ๆ เช่น การมีส่วนร่วมกับชุมชนในชุมชนเมือง การมีส่วนร่วมกับชุมชนชนบท การมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยการออกแบบ หรือการมีส่วนร่วมกับชุมชนทั้งระบบ ตั้งแต่การออกแบบ ไปจนกระทั่งการผลิตและระยะเวลาในการมีส่วนร่วมกับชุมชน ระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว ซึ่งทำให้แตกต่างกันในขั้นตอนการดำเนินงานและผลที่ได้รับ ซึ่งรูปแบบการสอนสามารถจัดกลุ่มได้ 5 รูปแบบดังนี้ (1) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (2) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (3) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย (4) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการ (5) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ (ทศนา แคมมณี, 2550)

จากรูปแบบการสอนที่หลากหลาย และบริบทการสอนที่แตกต่างตามพื้นที่ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญ ในวิเคราะห์รูปแบบการสอนออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน ตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน โดยจำแนก ตามบริบทต่างๆของหลักการแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการสอนออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนให้มากที่สุด เพื่อสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และเป็นนัยออกแบบในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีความพร้อมับศตวรรษที่ 21

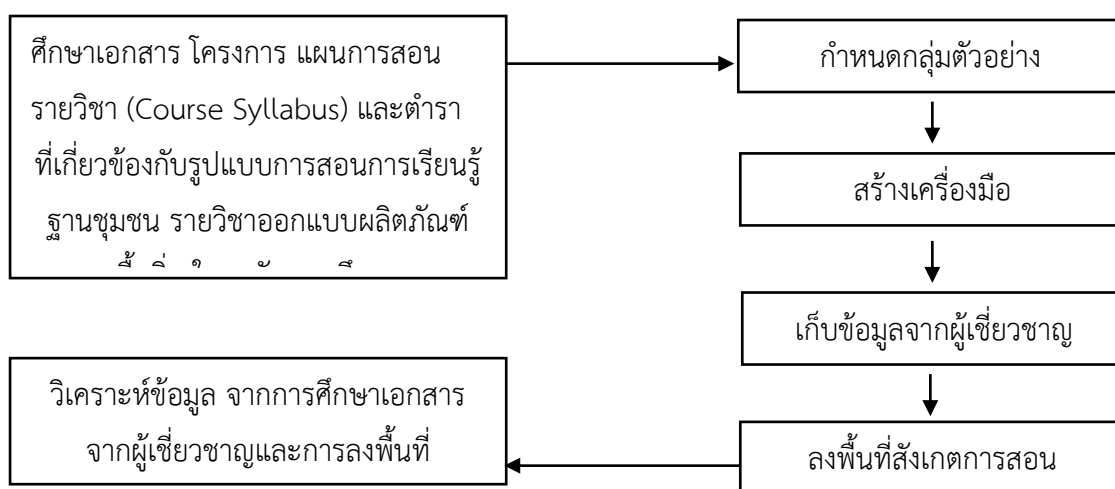
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน

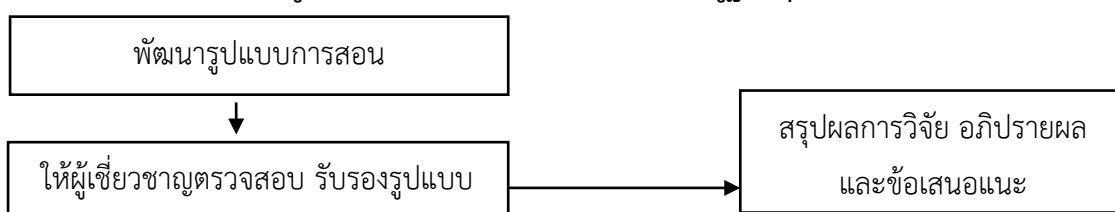
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี” เป็นการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน แล้วนำข้อสรุปที่ได้นำไปพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน โดยมีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด 2 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนที่ 1 คือการศึกษารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชนในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 คือการพัฒนา รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร โครงการ แผนการสอนรายวิชา (Course Syllabus) และตำราที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ และศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น พร้อมกับลงพื้นที่สังเกตการณ์สอน เพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน และนำไปพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในขั้นตอนที่ 2 เป็นลำดับต่อไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ สังเคราะห์รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมี 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น จำนวน 5 ท่าน โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้
 - เป็นอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น
 - มีประสบการณ์การสอนออกแบบผลิตภัณฑ์ในระดับปริญญาตรีอย่างน้อย 5 ปี
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 5 ท่าน เพื่อศึกษาหลักการทำงานร่วมกับชุมชนในการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้
 - เป็นนักออกแบบที่ทำงานด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน อย่างน้อย 5 ปี
 - มีผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นที่ยอมรับและเผยแพร่ต่อสาธารณชน
3. ผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และรูปแบบการสอน จำนวน 5 ท่าน โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้
 - เป็นผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนของตนไม่ต่ำกว่า 5 ปี
 - เป็นผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนการให้ความรู้แก่นักศึกษา
4. นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ลงเรียนรายวิชาเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นจากรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้
 - เป็นนักศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน
 - เป็นนักศึกษาที่กำลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างสำหรับศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น โดยโครงสร้างของคำถามจะมีลักษณะความคิดเห็นด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน

2. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างสำหรับศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยโครงสร้างของคำถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน จะเน้นหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมกับชุมชน การทำงานร่วมกับชุมชน

3. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างสำหรับศึกษาความคิดเห็นของผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และรูปแบบการสอน โดยโครงสร้างของคำถามสำหรับผู้นำชุมชน จะเน้นปัญหาผลิตภัณฑ์ชุมชน ความคิดเห็นต่อนักศึกษาที่เข้ามา

4. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างสำหรับศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่ลงเรียนรายวิชาเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นจากรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน โดยโครงสร้างของคำถาม จะเน้นความคิดเห็นต่อรูปแบบการสอน

5. แบบสังเกตการณ์การจัดการเรียนการสอนรูปแบบตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ใช้สำหรับสังเกตการณ์การจัดการเรียนการสอน พฤติกรรมผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลต่างๆที่ได้จากแบบสังเกต

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเพื่อศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น โดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยทั้งหมด 3 ทาง ได้แก่

1. จากเอกสาร โครงการ แผนการสอนรายวิชา (Course Syllabus) และตำราที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนการเรียนรู้ฐานชุมชน รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 4 กลุ่ม ที่ประกอบด้วย 1) อาจารย์ผู้สอน 2) นักออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน 3) ผู้นำชุมชน และ 4) นักศึกษา

3. จากการลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูล การสังเกตการณ์การจัดการเรียนการสอนรูปแบบตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน และแบบบันทึกผลงาน

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย นำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร จากการสัมภาษณ์ และจากการสังเกตลงพื้นที่ มาวิเคราะห์สรุปข้อมูลตามแนวทางที่เสนอไว้ ด้วยเทคนิคตัดปะ จากนั้นตีความ จัดหมวดหมู่ และเปรียบเทียบคำตอบจากการสัมภาษณ์ของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ระดับปริญญาตรี โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาด้านความจริง และวิเคราะห์เนื้อหาด้านความหมายคำพูด และทำการวิเคราะห์สรุปข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์กลุ่ม หน่วยงาน เพื่อพัฒนารูปแบบการสอน โดยนำเสนอให้อยู่ในรูปของความ

เรียง และแผนผังกราฟิก แล้วนำรูปแบบที่ได้จากการพัฒนา ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ตรวจสอบเนื้อหา ความเหมาะสมของรูปแบบการสอน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และรับรองรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ตามรูปแบบการเรียนรู้ฐานชุมชน จำนวน 3 ท่าน โดยต้องมีประสบการณ์ด้านการสอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี และมีการจัดโครงการลงพื้นที่ชุมชนอยู่บ่อยครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ระดับปริญญาตรี เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ระดับปริญญาตรี ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ซึ่งประกอบไปด้วย ที่มาของรูปแบบการสอน วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน องค์ประกอบของรูปแบบการสอน ขั้นตอนของรูปแบบการสอน แผนการสอน กิจกรรม และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจากแผนการสอน หลังจากนั้น ใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบความเหมาะสม รับรองรูปแบบการสอน โดยเป็นแบบตรวจสอบรับรองความเหมาะสมแบบ แสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เป็นความเรียงข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการ ตรวจสอบความเหมาะสม รับรองรูปแบบ มาวิเคราะห์สรุปข้อมูลตามแนวทางที่เสนอไว้ ด้วยเทคนิคตัดปะ จากนั้นตีความ จัดหมวดหมู่ และเปรียบเทียบคำตอบของผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาด้านความจริง และวิเคราะห์เนื้อหาด้านความหมายคำพูด และสรุปเพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการสอนให้เหมาะสมต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 4 กลุ่ม และการลงพื้นที่สังเกตการสอนพบว่า รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ควรมีการกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนในการลงชุมชน มีการคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการให้ความรู้และเป็นชุมชนที่มีแหล่งความรู้ แหล่งการเรียนรู้ ลักษณะของนักศึกษาที่จะเข้ามาในชุมชน ควรเป็นนักศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะพื้นฐานทางการออกแบบ มีความสุภาพเรียบร้อย ไม่ส่งเสียงดัง มีความสนใจในชุมชนอย่างจริงจัง มีระยะเวลาที่เหมาะสมในการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพราะการเรียนรู้ฐานชุมชน ต้องมีการลงมือปฏิบัติจริงและเข้าใจสภาพชุมชนอย่างแท้จริง และสามารถจำแนกรูปแบบการสอนได้ดังนี้

ตาราง 1 ผลการศึกษารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น โดยจำแนกตามลักษณะชุมชน ระยะเวลา และลักษณะสถานศึกษา

1. จำแนกตามลักษณะชุมชน

รูปแบบ	วัตถุประสงค์	ลักษณะเด่น	ขั้นตอน
รูปแบบที่ 1 ชุมชนเมือง	ให้ผู้เรียนได้มาเจอกับชุมชนโดยตรง และได้ลงมือปฏิบัติจริง ผลิตชิ้นงานจริง เพื่อสร้างทักษะการทำงานประสบการณ์จริง	การเรียนรู้ฐานชุมชนที่เป็นชุมชนเมือง จะเน้นเน้นปฏิสัมพันธ์การมีส่วนร่วมกับชุมชน เน้นการพาณิชย์ ช่วยเหลือส่งเสริมชุมชน	1. นักศึกษาออกแบบ 2. นำงานออกแบบมาเสนอชุมชน 3. ผลิตสามารถนำไปใช้ได้จริงในชุมชน
รูปแบบที่ 2 ชุมชนชนบท	เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมใช้ชีวิตกับชาวบ้านในชุมชน ออกแบบผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้าน	การเรียนรู้ฐานชุมชนที่เป็นชุมชนชนบท จะเน้นการใช้วัสดุท้องถิ่น ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การช่วยเหลือส่งเสริมชุมชน	1. สำรวจชุมชน วัสดุผลิตภัณฑ์เดิม 2. ออกแบบชิ้นงานร่วมกับชุมชน 3. ผลิตชิ้นงานร่วมกับชุมชน

2. จำแนกตามระยะเวลา

รูปแบบ	วัตถุประสงค์	ลักษณะเด่น	ขั้นตอน
รูปแบบที่ 1 ระยะสั้น 1-2 วัน	เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักชุมชน มีส่วนร่วมกับชุมชน นำความรู้ไปประยุกต์ในสายเรียนได้	เป็นการศึกษาชุมชนและร่วมมือกับชุมชนในการออกแบบผลิตภัณฑ์	1. เลือกชุมชนที่จะศึกษา 2. นำแนวคิดที่ได้ไปใช้ในการออกแบบ
รูปแบบที่ 2 ระยะกลาง 1-3 เดือน	เพื่อให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมกับชุมชนทั้งการออกแบบและการผลิต	เป็นการร่วมมือกับชุมชนในการออกแบบและผลิตชิ้นงานร่วมกัน	1. ออกแบบร่วมกับชุมชน 2. ผลิตร่วมกับชุมชน
รูปแบบที่ 3 ระยะยาว 3 เดือนขึ้นไป	เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับชุมชนทั้งระบบและมีผล การติดตามงานระยะยาว	เป็นการร่วมมือกันทั้งระบบตั้งแต่การออกแบบ ผลิตชิ้นงานขายชิ้นงาน และติดตามผลระยะยาว	1. สำรวจผลิตภัณฑ์เดิม 2. การวิเคราะห์ข้อมูลและการออกแบบ ร่วมกันผลิต 4. ทดลองตลาด วางขาย 5. ปรับปรุงแก้ไขผลิตภัณฑ์

3. จำแนกตามลักษณะสถานศึกษา

รูปแบบ	วัตถุประสงค์	ลักษณะเด่น	ขั้นตอน
รูปแบบที่ 1 มหาวิทยาลัยในเมือง	เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีชุมชน กระบวนการออกแบบ	จะเน้นให้ผู้เรียนไปร่วมกับชุมชนที่มีลักษณะเด่น ไม่จำกัด	1. เลือกชุมชนที่จะศึกษา 2. ศึกษากระบวนการ
รูปแบบที่ 2	เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภูมิ	เน้นให้ผู้เรียน ตระหนักถึง	1. นักศึกษาเรียนรู้ภูมิ

มหาวิทยาลัยต่างจังหวัด	ปัญหาท้องถิ่นของตนเอง และประยุกต์ใช้ในการ ออกแบบผลิตภัณฑ์	คุณค่าภูมิปัญญาของ หมู่บ้านตนเอง ชุมชน จาก ที่ตั้งสถานศึกษา	ปัญญาพื้นถิ่น 2. ออกแบบตามหลักภูมิ ปัญญาพื้นถิ่น
------------------------	---	---	--

2. ผลจากการพัฒนารูปแบบ จากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ฐานชุมชน สรุปได้ว่า รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ระดับปริญญาตรี มีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบของรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ชุมชน หมายถึง การจัดรูปแบบการสอนที่มีส่วนร่วมกับชุมชน พื้นที่นอกห้องเรียน มีองค์ความรู้ในการถ่ายทอดข้อมูล เป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน มีปราชญ์ชาวบ้าน มีแหล่งความรู้ แหล่งการเรียนรู้อยู่ในชุมชน และมีบุคคลที่จะสามารถให้ความรู้ได้ถูกต้อง

องค์ประกอบที่ 2 นักศึกษา หมายถึง การจัดรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน นักศึกษาเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริง เรียนรู้จากชุมชน ติดต่อสื่อสารทำงานเสมือนจริง และมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นลงชุมชน ขั้นออกแบบ ขั้นสร้างต้นแบบ และขั้นนำเสนอผลงานการออกแบบ

องค์ประกอบที่ 3 อาจารย์ หมายถึง การจัดรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน อาจารย์มีบทบาทเป็นเพียงผู้ชี้แนะในกิจกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา เตรียมเนื้อหาในการเรียนรู้ เตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ และเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาเท่านั้น

องค์ประกอบที่ 4 การออกแบบ หมายถึง กิจกรรมหลักสำคัญหลังการเรียนรู้จากชุมชน เป็นกิจกรรมที่เน้นทักษะการออกแบบ นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง ใช้ความคิดสร้างสรรค์ มีการวิเคราะห์แก้ไขปัญหา ผลิตภัณฑ์ การสังเคราะห์ดึงดูดเด่น เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของชุมชน Sketch Design ถือเป็นเครื่องมือหลักในรูปแบบการสอน

องค์ประกอบที่ 5 การสร้างชิ้นงาน หมายถึง การลงมือปฏิบัติจริงเพื่อฝึกทักษะสร้างชิ้นงาน จากวัสดุในชุมชน เทคนิควิธีการจากชุมชน ตามแบบที่นักศึกษาได้ออกแบบไว้ หรือทดลองทำด้วยเทคนิควิธีการเฉพาะของชุมชน

องค์ประกอบที่ 6 ประเมินผล หมายถึง การประเมินความพึงพอใจของผลิตภัณฑ์จากชุมชนจากเพื่อน นักศึกษา และอาจารย์ และมีการนำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้มา ประกอบด้วย การออกแบบร่าง ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ แบบรายงานองค์ความรู้ที่ได้นำเสนอให้เพื่อนนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนประเมินร่วมกัน

ขั้นตอนของรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ระดับปริญญาตรี ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ เป็นการเตรียมความพร้อมของนักศึกษา การวางแผนเนื้อหาหัวข้อ และการคัดเลือกชุมชนร่วมกัน หลังจากได้ชุมชนที่ต้องการแล้วต้องมีการประสานงานเตรียมชุมชน โดยให้นักศึกษาเป็นผู้ประสานงานลงมือติดต่อสื่อสารด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นลงชุมชน เป็นการลงพื้นที่ในชุมชน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญของรูปแบบการสอนฯ โดยจะมีหัวหน้าชุมชนและสมาชิกเป็นผู้ดำเนินการ นักศึกษาสำรวจสภาพชุมชน เรียนรู้ร่วมกับชุมชน เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการออกแบบ หลังจากได้ข้อมูลเพื่อใช้ในการออกแบบแล้วจึงนำมาออกแบบแบบร่างผลิตภัณฑ์ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้จากชุมชนและความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกแบบร่าง

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นสร้างชิ้นงาน การสร้างชิ้นงานจริง จากการออกแบบของนักศึกษา โดยใช้วัสดุจากชุมชนและเทคนิควิธีการผลิตที่เรียนรู้จากชุมชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้เทคนิคเฉพาะในการผลิตของชุมชนที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้จากในห้องเรียน

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นประเมินผล ประเมินผลงานการออกแบบและประเมินผลความพึงพอใจของผลิตภัณฑ์จากชุมชน จากเพื่อนนักศึกษา และอาจารย์ และมีการนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากชุมชน ประกอบไปด้วย การออกแบบร่าง ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ แบบรายงานองค์ความรู้

ผลจากการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีเนื้อหาที่เหมาะสม มีการประเมินผลการเรียนหลายด้าน องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบของรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น คือ ชุมชน นักศึกษา อาจารย์ การออกแบบ สร้างชิ้นงาน ประเมินผล มีความเหมาะสมทั้งในด้านแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน และด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ มีกระบวนการเรียนการสอนตามลำดับขั้นตอน ซึ่งมีทั้งหมด 5 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นลงชุมชน ขั้นออกแบบ ขั้นสร้างชิ้นงาน ขั้นประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญบอกว่าเป็นลำดับขั้นตอนที่ดีมากเรียงจากง่ายไปยากซึ่งมีความเหมาะสมกับหลักขั้นตอนในการออกแบบ เหมือนนักศึกษาเป็นนักออกแบบอาชีพกิจกรรมและเครื่องมือที่ใช้ในรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น มีความน่าสนใจเหมาะสมกับหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์และหลักการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน รูปแบบการสอนฯที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริง และส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติงานจริง พร้อมกับสังคมในยุคศตวรรษที่ 21

แผนภูมิรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน
ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น

องค์ประกอบของรูปแบบฯ

- ชุมชน
- นักศึกษา
- อาจารย์
- การออกแบบ
- การสร้างชิ้นงาน

กิจกรรมและเครื่องมือในรูปแบบฯ

- กำหนดเนื้อหา
- การลงพื้นที่
- ทักษะการสังเกต
- ทักษะการสื่อสาร
- ทักษะการออกแบบ
- ทักษะการปฏิบัติจริง
- การนำเสนอ
- ผลิตภัณ์ที่สำเร็จ

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลจากการศึกษารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 4 กลุ่ม และการลงพื้นที่สังเกตการสอนพบว่า รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นเป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้เสริมสร้างทักษะการทำงานตามสภาพแวดล้อมจริง (Beakley, Yoder, & West, 2003) และมีประโยชน์ต่อนักศึกษาในด้านอื่นๆ เช่นมีผลบวกต่อการพัฒนาการรับรู้ในความสามารถของตนเอง การเจริญเติบโตทางด้านจิตวิญญาณ พัฒนาทางด้านคุณธรรม พัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การเป็นผู้นำ และมีผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (University of Pretoria, 2007) ควรมีการกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนในการลงชุมชน มีการคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการให้ความรู้และเป็นชุมชนที่มีแหล่งความรู้ แหล่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (นภดล เจนอักษร, 2554) ลักษณะของนักศึกษาที่จะเข้ามาในชุมชน ควรเป็นนักศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะพื้นฐานทางด้านการออกแบบ มีความสุภาพเรียบร้อย ไม่ส่งเสียงดัง มีความสนใจในชุมชนอย่างจริงจัง มีระยะเวลาที่เหมาะสมในการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพราะการเรียนรู้ฐานชุมชน ต้องมีการลงมือปฏิบัติจริงและเข้าใจสภาพชุมชนอย่างแท้จริง

2. อภิปรายผลจากการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้าน ชุมชน 2) องค์ประกอบด้านนักศึกษา 3) องค์ประกอบด้านอาจารย์ 4) องค์ประกอบด้านการออกแบบ 5) องค์ประกอบด้านการสร้างชิ้นงาน และ 6) องค์ประกอบด้านการประเมินผล รูปแบบการสอนฯ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นลงชุมชน 3) ขั้นออกแบบ 4) ขั้นสร้างชิ้นงาน 5) ขั้นประเมิน โดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามขั้นตอนของรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ เป็นการเตรียมความพร้อมของนักศึกษา การวางแผนหาหัวข้อ และการคัดเลือกชุมชนร่วมกัน หลังจากได้ชุมชนที่ต้องการแล้วต้องมีการประสานงานเตรียมชุมชน โดยให้นักศึกษาเป็นผู้ประสานงานลงมือติดต่อสื่อสารด้วยตนเอง โดยการคัดเลือกชุมชนอาจารย์กับนักศึกษาจะช่วยกันร่วมคัดเลือกชุมชนที่มีความพร้อม มีแหล่งความรู้ และมีองค์ความรู้ตามความต้องการของนักศึกษา นักศึกษาจะช่วยกันคาดคะเน กิจกรรมผลงานที่ออกมาจากความรู้หรือประสบการณ์เดิม (Saundra, 2007) รวมทั้งให้นักศึกษาช่วยกันวางแผนค้นคว้าข้อมูลของชุมชนต่างๆ ในขั้นเตรียมการ เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่ง สอดคล้องกับ บุซกร เชียวจินดากานต์ (2548) ที่กล่าวว่า หากให้นักศึกษาจัดการวางแผนในขั้นแรก จะทำให้ผู้เรียน ตระหนักและเข้าใจ ในการออกแบบ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นลงชุมชน เป็นการลงพื้นที่ ลงชุมชนจะมีหัวหน้าชุมชนและสมาชิกเป็นผู้ดำเนินการ นักศึกษาสำรวจเรียนรู้ศึกษาสภาพ เรียนรู้ร่วมกับชุมชน เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ นักศึกษาได้ใช้ทักษะการสังเกต สอดคล้องกับ สุวิทย์ วรรณศรี และสมบุรณ์ พานิชศิริ (2551) ที่กล่าวว่า นักศึกษาจะ

เกิดทักษะการสังเกตจากการรับรู้สิ่งที่ตนเองได้สัมผัสจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้นักศึกษาเกิด ความเต็มใจที่จะเรียนรู้ และใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชาวบ้านในชุมชน โดย สอดคล้องกับ Lakshmi (2007) ว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะช่วยทำให้นักเรียนในกลุ่มพูดคุยทำงานร่วมกัน และเคารพในมุมมองของผู้อื่น

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการออกแบบ เป็นขั้นตอนหลังจากได้ข้อมูลเพื่อจะใช้ในการออกแบบแล้ว ก็นำมา ออกแบบ Sketch Design ในขั้นนี้นักศึกษาจะได้ใช้ทักษะการออกแบบและทักษะการสังเคราะห์ข้อมูลใน การดึงเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของชุมชน การออกแบบ เป็นการกระทำเพื่อสรุปความคิด ข้อเสนอแนะล่วงหน้า ก่อนที่จะมีการดำเนินการต่อไปให้ปรากฏเป็นผลงาน โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษากับข้อมูลของ ชุมชน การออกแบบคือการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ Baynes, (2010) ที่กล่าวว่า การออกแบบประกอบไปด้วยทักษะที่แตกต่างกันจำนวนมากและประเภทความรู้ที่แตกต่างกัน สิ่งสำคัญคือ จินตนาการและความงาม กระบวนการออกแบบ (Design process) เป็นกระบวนการในการแก้ปัญหาใน การออกแบบ มีลักษณะแนวคิดสอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2550) ที่กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ เริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นโดยสร้างความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่ม ตัวปัญหาจะเป็นจุดตั้งต้นของ กระบวนการเรียนรู้และเป็นตัวกระตุ้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล และการสืบค้นหาข้อมูลเพื่อ เข้าใจกลไกของตัวปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาคือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นสร้างชิ้นงาน เป็นการสร้างชิ้นงานจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการลง มือทำ (Learning by doing) อีกด้วย การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการกระทำ ซึ่งเป็นการลงมือปฏิบัติกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งหรือการได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่มีความหมายต่อตนเอง แล้วจึงสร้างเป็นองค์ความรู้ขึ้นมา จากการออกแบบของนักศึกษา โดยใช้วัสดุจากชุมชนและเทคนิควิธีการผลิตจากชุมชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ เทคนิคเฉพาะ ในการผลิตของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Ozkaynak, (2012) กล่าวว่า การจัดการสอน การออกแบบสมัยใหม่ควรจะต้องสร้างให้นักศึกษาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบเฉพาะด้าน โดยคำนึงถึง ความต้องการของนักศึกษา และพัฒนาความสามารถต่างๆ ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งขั้นสร้างชิ้นงาน จะต้องเกี่ยวพันกันระหว่างความรู้และการฝึก (Kim, 2006) และกิจกรรมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ เน้นการสอน ด้วยวิธีการสาธิตแล้วให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งการสอนแบบสาธิตและฝึกปฏิบัติจริงจะช่วยให้นักศึกษาเกิด ทักษะได้ดี

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลงานการออกแบบและประเมินผลความพึงพอใจของ ผลิตภัณฑ์จากชุมชน จากเพื่อนนักศึกษา และอาจารย์ และมีการนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากชุมชน ประกอบ ไปด้วย Sketch Design ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ แบบรายงานองค์ความรู้ สอดคล้องกับ NCSALL (2006) ว่าขั้น ประเมินผลการเรียนรู้จากสิ่งที่นักศึกษาได้เรียนรู้มาทั้งหมด เพราะทำให้นักศึกษาได้ใคร่ครวญว่าได้เรียนรู้อะไร เรียนรู้อย่างไร และผลงานที่ทำนั้นดีแล้วหรือยัง ซึ่งขั้นการประเมินยังเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ในชั้นเรียน อีกทั้งยังเป็นการประเมินความถูกต้องและความเข้าใจตรงกันของนักศึกษาด้วย สอดคล้องกับงาน พิระพร รัตนเกียรติ (2548) ที่กล่าวว่า การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนด้วยการเล่าถึงผลงานของ

ตนเอง จะเป็นการทบทวนสิ่งที่ได้ทำและสะท้อนความรู้สึกนึกคิด ความรู้ของตนเองที่ได้รับมา และเมื่อผู้เรียนได้รับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้เรียนคนอื่นๆ จะช่วยให้ตนเองเกิดความขยายความรู้ความเข้าใจให้กว้างขึ้น เพราะผู้เรียนจะเข้าใจไปพร้อมกับผู้อื่น (Cheristine, 2006; ปุณจรีย์ กัมปนาทโกศล, 2552)

ผลจากการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีเนื้อหาที่เหมาะสม มีการประเมินผลการเรียนหลายด้าน องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบของรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น คือ ชุมชน นักศึกษา อาจารย์ การออกแบบ สร้างชิ้นงาน ประเมินผล มีความเหมาะสมทั้งในด้านแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน และด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ มีกระบวนการเรียนการสอนตามลำดับขั้นตอน ซึ่งมีทั้งหมด 5 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นลงชุมชน ขั้นออกแบบ ขั้นสร้างชิ้นงาน ขั้นประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญบอกว่า เป็นลำดับขั้นตอนที่ดีมากเรียงจากง่ายไปยากซึ่งมีความเหมาะสมกับหลักขั้นตอนในการออกแบบ เหมือนนักศึกษาเป็นนักออกแบบอาชีพ และสอดคล้องกับ อาจารย์ยา คำทูล (2557) ในการดำเนินการจัดกระบวนการแบบมีส่วนร่วม มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพบปะ พูดคุย กับผู้เข้าร่วมกระบวนการ เพื่อให้ทราบถึงความต้องการในการฝึกอบรมว่ามีความต้องการในเรื่องใด และควรมีการเลือกเนื้อหาสาระที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมและมีความสอดคล้องกับลักษณะ บริบท สภาพของชุมชน และความต้องการของผู้เข้าร่วมกระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด จึงควรจัดให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ โดยขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะต้อง ประกอบด้วย เนื้อหา ทฤษฎี หลักการ กระบวนการจัดกิจกรรม และแนวทางในการปฏิบัติและประเมินผล กิจกรรมและเครื่องมือที่ใช้ในรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น มีความน่าสนใจเหมาะสมกับหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์และหลักการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน รูปแบบการสอนฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริง และส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติงานจริง พร้อมกับสังคมในยุคศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดในรายวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการออกแบบได้ตามความเหมาะสม และนำไปปรับใช้กับการออกไปประกอบอาชีพนักออกแบบผลิตภัณฑ์

2. รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น มีรูปแบบที่หลากหลายผู้นำไปใช้ควรเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับ วัตถุประสงค์และระยะเวลา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ทิตนา แคมมณี. (2550). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นภดล เจนอักษร. (2554). การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและชุมชน ในเอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพและภาคนียบัตรบัณฑิตทางการบริหารการศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- บุษกร เชี่ยวจินดาภานต์. (2548). ผลของการจัดกิจกรรมแก้ปัญหาตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยใช้การศึกษานอกสถานที่เสมือน ที่มีต่อการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2555). จุดเปลี่ยนมหาวิทยาลัยไทย-จุดเปลี่ยนประเทศไทย ใน โพลศตวรรษที่ 10 ฉบับที่ 3463 ประจำวันที่ 31 กรกฎาคม 2555 หน้า 2
- บุญยจิří กัมปนาทโกศล. (2552). ผลของการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กอายุ 6-7 ปี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พีระพร รัตนเกียรติ. (2548). ผลของการบันทึกประสบการณ์วิทยาศาสตร์ที่มีต่อความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย (ปริญญาโทบริหารการศึกษา) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559. สืบค้นจาก http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/SummaryPlan11_thai.pdf
- สุวิทย์ วรรณศิริ และ สมบูรณ์ พานิชศิริ. (2551). ผลของการจัดประสบการณ์เสริมทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อทักษะการสังเกตของเด็กปฐมวัย รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- อาจารย์อา คำพูล. (2557). ผลของการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา (OJED), Vol.8, No.1, 2013, pp.1371-1387

ภาษาต่างประเทศ

- Baynes, K. (2010). *Sustainable development*. Canada: Routledge.

- Beakley, B.A., Yoder, S. L. & West, L. L. (2003). *Community-based instruction: A guidebook for teacher*. VA: Council for Exceptional Children.
- Christine, V. M. (2006). *The nature of science and the scientific method*. Washington: The Geological of America
- Davis Meredith, (1999). *Sustainable solutions: Developing products and services for the future tools for ecodesign and sustainable product design*, Publishing:Sheffield, UK.
- Kim, B. (2006). *Social constructivism*. Retrieved from http://epltt.coe.uga.edu/index.php?title=Social_Constructivism
- Lakshmi, A. (2007). *Activity based learning a report on an innovative method in tamil nadu*. Retrieved from <http://www.ssa.tn.nic.in/Docu /ABL-Report-by-Dr.Anandhalakshmi.pdf>
- NSCALL. (2006). *Activity-based instruction: Why and How*. Retrieved from www.ncsall.net/fileadmin/resources/teach/GED_inst.pdf
- Ozkaynak G. M, & Ust, S. (2012). New forms of design education. *Social and Behavioral Sciences*, 51, 140-143.
- Saundra, Y. M. (2007). *Using the scientific method to improve mentoring*. Journal of the National College Learning Center Association, 12(2), 33-45.
- University of Pretoria. (2007). *Introduction to community-based learning*. Retrieved from http://en.wikiversity.org/wiki/introduction_to_Community-Based_learning.